

Kedves Barátom !

Az évek hosszú sorában, beszélgetéseink alkalmával, mindig újra meg újra visszatértünk arra a kérdésre, miként lehetne oda hatni, hogy többen foglalkozzanak hazánkban komolyan a tudománnyal, nemcsak gyűjtve vagy tanítva, hanem termelő erővel gyarapítva is azt. Ilyenkor élénken tűntek fel előttünk társadalmi viszonyaink hibái, melyek csak elvétve engedik meg, hogy tudományra termett fiatal embereink gondtalanul és egész odaadással fordíthassák idejüket tanulmányaikra és kutatásaikra. Vagyonos osztályainkat a tudományos babér még alig kecsegteti, a szegény szülők gyermeke pedig arra szorul, hogy lehetőleg gyorsan letévén vizsgáit mi hamarabb kenyeret adó állást kereszen sokszor tudományos törekvéseinek feláldozása árán.

Mennyi igazi képesség veszett már nálunk kárba az által, hogy kellő kifejtésére nem volt módja és ideje !

Sajnos, de nekem úgy látszik, hogy sok más irányban való haladásunk dacára, éppen ebben az irányban nem haladunk ; szegénységünk tudományos erők dolgában mindinkább érezhető lesz, s a mikor tudományosságunk egy-egy régi törzse kidől, alig-alig látunk új hajtást, mely hivatva volna a megüresedett helyet méltóan betölteni.

Mozdítsunk hát valamit a dolgon.

Te, mint örömmel hallom, a tanárképzés ügyének gondozását vállaltad magadra; adjon Isten sikert e vállalkozásodhoz. De valamit én is akarok tenni.

Előttém az angol fellow-k eszménye lebeg, szeretném, hogy a mi főiskoláink körében is volnának tanároknak és tanulóknak egyaránt olyan társai, a kik vizsgáik befejezése s diplomájuk elnyerése után nem válnának el olyan sietve, mint az utas megszerzett útlevelel, az alma mater tudományos légkörétől, hanem tudományukkal szabadon foglalkozva, abban erősödnének mindaddig, a míg egyéniségüknek és képzettségüknek valóban megfelelő tudományos szolgálattételre hivatva lesznek.

Nagyméltóságú Bárá E ö t v ö s L o r á n d úrnak

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEÉMIA
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST.

Elhatároztam azért, hogy a jövő szeptember 1-től kezdve három olyan fiatal tudósnek, ki főiskolai tanulmányait befejezte s már diplomát nyert, egyenként évi 2000 frtot fogok adni, mindaddig, míg egész odaadással tudományukkal foglalkoznak s más végleges alkalmazást nem vállalnak. Arra kérlek, légy szives ez intézményemnek célját s annak véglegesítésére ne-
tán szükséges szabályokat alant megnevezendő barátaimmal együtt pontos-
sabban formulázni; addig is azonban, míg ez megtörténhetik, irányadásul a
következőket állapítom meg :

1. Kedves barátaimat, Entz Gézát, Hógyes Endrét, Jurányi Lajost, Kőnig Gyulát, Krenner József Sándort, Margó Tivadart, Szily Kálmánt, Than Károlyt, Wartha Vinczét és Téged fölkérlek, hogy az ide vágó teendőket velem együtt végezzétek. Egy testületet fognak alkotni, mely a jövőben magát kiegészítheti.

Azt, a kit mi vagy majdan utódaink arra alkalmasnak találunk, a tudományos törekvésben társunknak fogadjuk s neki mindaddig, míg arra érdemes, adományomból 2000 frtot bocsátunk rendelkezésére.

2. Társunknak semmi olyan teendőre vállalkozni nem szabad, mely őt tudományos fejlődésében akadályozhatná; kívánatosnak tartom azonban, hogy az egyetemen a műegyetem vagy a tanárképzés teendői körül olyan működést fejtsen ki, mely őt a jövőben rendszeres tanításra is előkészítse.

3. Testületünknek oda kell hatni, hogy társaink főiskoláink tudományos intézeteit és laboratóriumait tudományos kutatásokra felhasználhassák.

4. Az évi díj testületünk tudtával és beleegyezésével külföldön eszközleendő tanulmányokra is felhasználható.

5. Az itt megállapított ^{három} állásra vonatkozólag kívánságom az, hogy azokból egyet a physika-mathematika tudománykörének művelője, kettőt pedig zoológus, botanikus, mineralógus vagy geológus nyerjen el.

Különösen kívánatosnak tartom azt, hogy ez intézkedésem már ez év szeptember 1-jén lépjen életbe, mert akkor nyilván meg a tanárképzésre hivatott új collegium, abban tudományos segédkezésre éppen a

természettudományok körében valószínűleg szükség lesz. Jövendő társaink ott a tanárképzés ügyének is bizonyára jó szolgálatot fognak tehetni.

Fent körvonalazott intézményem célja a tudós képzése a legszorosabban függ össze a tanárképzéssel, s azért ugyanez alkalommal ez utóbbinak előmozdításához is hozzá akarok járulni.

Rendelkezésre bocsátok 5000 frtot, azzal a rendeltetéssel, hogy abból az alakulóban lévő b. E ö t v ö s J ó z s e f-collegium könyvtárának alapja épüljön fel. Válaszd ki, hozzáértők meghallgatásával a belé illesztendő könyveket úgy, hogy azok között a szakszerű tanulmányokra szükségeseken kívül legyenek olyanok is, melyek bármely szak tanulójának kedves és művelő olvasmányul szolgálhatnak, mert kell, hogy a tanár tudós, de művelt is legyen.

Véget vetek ezzel a beszélgetésnek, de ne vessünk véget avcselekvésnek.

Maradok régi barátod

Budapest, 1895, július 6-án.

Semsey Andor

s.k.